

A KERTÉSZETI KÉPZÉS GYÖKEREI KECSKEMÉTEN

THE ROOTS OF HORTICULTURE STUDIES IN KECSKEMÉT

Szabó Bence*

Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Megyei Levéltára

Kulcsszavak:

Kertészet
Mészöly
Mezőgazdaság
Egyetem
Alapítás

Keywords:

Horticulture
Mészöly
Agriculture
University
Foundation

Cikktörténet:

Beérkezett: 2017. október 25.
Átdolgozva: 2017. október 25.
Elfogadva: 2017. október 27.

Összefoglalás

A cikk a kecskeméti kertészeti képzés megteremtésének előzményeit és körülményeit tárgyalja. A II. világháborút követően merült fel először a városban egy önálló kertészeti középiskola megalapításának igénye, melynek fő szervezője Mészöly Gyula volt. Az iskola létrehozására tett erőfeszítések ekkor még nem hoztak nyilvánvaló sikert, de fontos alapul szolgáltak a három évtizeddel később kibontakozó felsőfokú képzés számára.

Abstract

The article contains the first steps of setting up the horticulture studies in Kecskemét. After the World War II, it is occurred to found a separated horticulture high school in the city. The leader of organization was Gyula Mészöly. The efforts to found a new school got no tangible gains that time, but it was substantial basic towards the university in three decades.

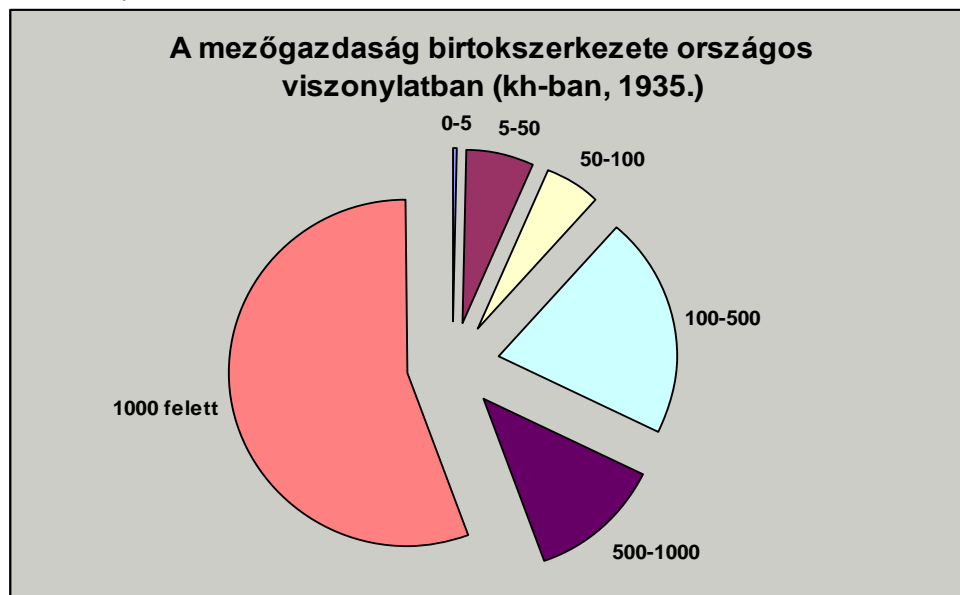
1. Bevezetés

Úgy vélem, megalapozott tudományos kutatómunka nélkül is bátran kijelenthető, hogy Kecskemét említése kapcsán a legtöbb ember képzeletében először a kajszi baracknak és alkoholos párlatának képe sejlik fel. Ez a közkeletű elismertség azonban nem napjaink „reklámsikere”, alapok nélküli imázsépítés eredménye, hiszen a színvonalas zöldség- és gyümölcsstermesztés kultúrája a várost már a 19. század második felében is hírnevessé tette. Mindezek tudatában mégiscsak érdekes, hogy a termelési szakismeretek oktatása aránylag új keletű hagyományokra tekinthet itt vissza. A mezőgazdászképzés, különösen pedig a kertészeti irányú oktatás és kutatás-fejlesztés, bár a századfordulón megjelent Kecskeméten, igazán lendületet csak bő fél évszázada vett.

A város tájfeldrajzi viszonyai és ahhoz szerves módon ízesült gazdaságszerkezeti adottságai mindig is a kertészet, valamint a földművelés és az állattenyésztés különböző ágazatainak kedveztek leginkább. Kecskemét és széles határú pusztája számára az évszázadok során ez jelentette a fejlődés, a gyarapodás és igen sokszor az újrakezdés fundusát. Voltak korok, amikor a nagyállattartó gazdálkodáson, később a gabonatermesztésen, majd az intenzív kertkultúrán volt a hangsúly, melyet a dualista „boldog békeidőkben” kiépült vasút és ennek szárnyán kibontakozó feldolgozóipar dinamizált. A szerves fejlődést 1948 után a szovjet mintára végrehajtott kolhozosítás váltotta fel, mely egy teljesen „testidegen”, előzmény és alapok nélküli irányba terelte a város mezőgazdaságát és társadalmát. Kecskemét azonban ezen körülmények között is megtalálta kertészeti potenciáljának kitörési pontjait, szívós munkával sikerágazatok sorát építve ki. Kijelenthető tehát, hogy a letűnt korok mindegyikében a hajtóerő és a fejlődés közös eredője a mezőgazdaságon nyugodott. A „puszták metropolisza” – ahogyan Jókai Mór, a református

jogakadémia hírneves növendéke jellemezte alma materének városát – valóban centruma, szíve-
lelke lett a Kiskunság térségének.

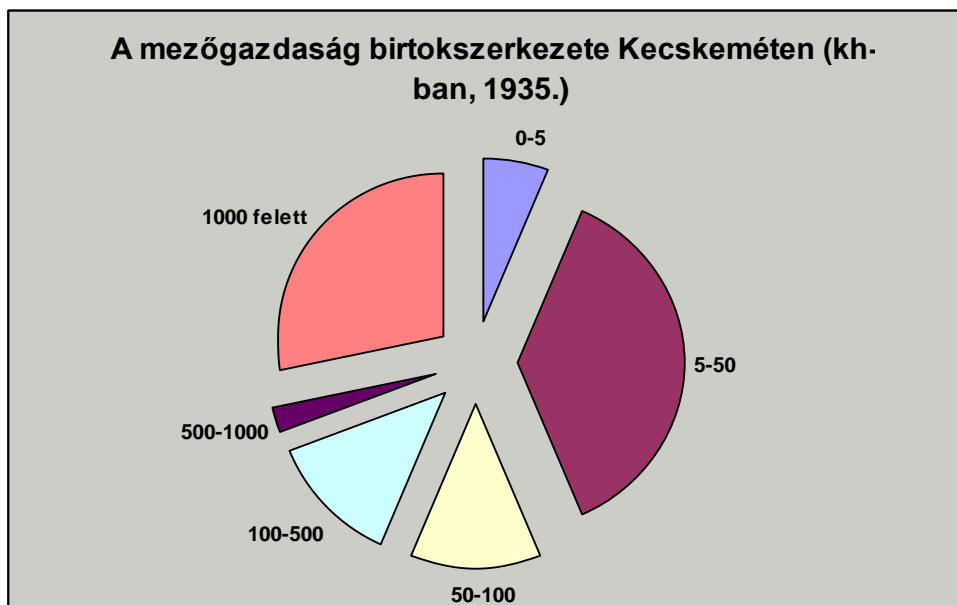
A fenti gondolatokkal látszólag ellentmondva azt is meg kell állapítani, hogy maga a táj adta nyers feltételek alapvetően nem feltétlenül determinálják a várost a hírnév ama polcára, melyet kiemelkedő kertkultúrájának és élelmiszeripari termékeinek köszönhet, és amely reputációt – szívós és tudatos munkával – napjainkig is sikerrel megtartott. A kiskunsági homok döntően az azt megművelő emberek szorgalmas munkája nyomán vált termékeny kultúrává. A várost és nagy határú tanyás körzetét ugyanis alapvetően futóhomokos, buckás, gyenge minőségű talajok veszik körül, melyet a laposabb, vízjárásos részeken kötött, agyagos-vályogos területek tagolnak. Javarészt ezen jellemvonásokkal indokolható, hogy a Duna–Tisza köze eme része mind ágazati szerkezet tekintetében, mind a termelés üzemméretében egyedi karaktert vett fel. A két világháború közti időszakban a vidék az országos átlaghoz képest kevesebb szántóföldi arányával (58,9% helyett 53,7%) tűnik ki. Annál markánsabb volt területén a szőlőbirtokok (7,4%), valamint a rétek és legelők (23,3%) részesedése.¹ A tájadottságok a területhasználat mellett a birtokszerkezet alapvető vonásait is kijelölték, melyek a 19. század végére már egyértelműen a kisparaszti gazdálkodás javára billentették a mérleg nyelvét. A parcellázást tevékenyen támogatta a város vezetése is, mely előrelátó birtokpolitikája révén, tervszerű telepítésekkel, temérdek család számára kínált megállapodáshoz, önálló kenyérkeresethez egzisztenciát. A gazdálkodás üzemszerkezetét még a 20. század közepén is döntően a tanyavilághoz kötődő kis- és középbirtokok uralták, mely jellemvonás egészen a kollektivizálás időszakáig meghatározó is maradt (1. és 2. ábra).

1. ábra. A mezőgazdaság birtokszerkezete 1935-ben országos viszonylatban²

[1] 1 VEZEKÉNYI Ernő: Mezőgazdasági Szakoktatásunk egy évszázadáról: kecskeméti adatok. Agrártörténeti szemle. 1973. 15. évf. 1–2. sz. 140.

[2] 2 u.a. adatai alapján

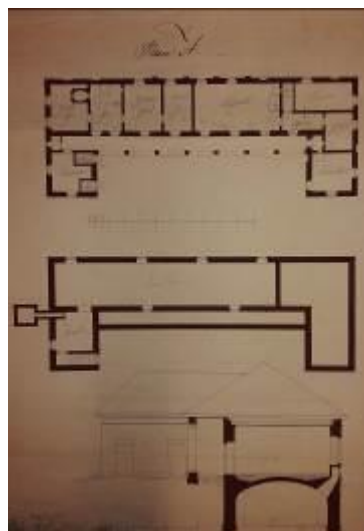
2. ábra. A mezőgazdaság birtokszerkezete 1935-ben Kecskeméten¹

2. A mezőgazdasági oktatás elindulásának időszaka

A nagytáblás szántóföldi növénytermesztés mellett Kecskemét agrárgazdaságát a 19. század végén már sokszínű, intenzív művelésű kertkultúra jellemezte. A sovány homoki talajon nevelt szőlő, gyümölcs és egyéb vetemény azonban szívós kitartást, szorgalmat és nem utolsó sorban nagy hozzáértést kívánt a föld művelőitől. Ha mindezt megkapta, azt busásan meghálálta. Korszerű gazdálkodási szakismeretekre, és azok intézményes terjesztésére igen nagy szükség volt. Ennek ellenére a szakképzést a város tanácsa kezdetben kevésbé támogatta, és a benne rejlő lehetőségeket is igazán csak a századforduló táján kezdte felismerni.

Az első nagy esélyt egy magas szintű mezőgazdasági ismereteket adó intézmény megteremtésére Kecskemét elszalasztotta. 1857-ben ugyanis a bécsi birodalmi kormány kilátásba helyezte egy **mezőgazdasági főiskola** meghonosítását Kecskeméten (3. és 4. ábra), a város azonban nem vállalta, illetve ekkor még nem bírta el az annak létesítésével járó anyagi áldozatokat. Ezzel Kecskemét vélhetően nagy lehetőséget mulasztott el, hiszen például Debrecenben az ekkor megtelepedő gazdasági középiskolából fejlődött ki a majdani agrártudományi egyetem.

[3] 1 VEZEKÉNYI Ernő: Mezőgazdasági Szakoktatásunk egy évszázadáról: kecskeméti adatok. Agrártörténeti szemle. 1973. 15. évf. 1–2. sz. 140.

3-4. ábra. A Gazdaság Tanoda épülettervei (1857)¹

Az elemi szintű gazdasági képzést nyújtó oktatás szerte az országban az Eötvös-féle népoktatási törvény (1868. évi XXXVIII. tv.) nyomában indult útjára. A reformok hatására 1872-ben nyitotta meg kapuit a kecskeméti Gazdasági Felső Népiskola, mely 1895-ig működött. Az intézménybe az elemi iskolák négy osztályt elvégzett tanulói jelentkezhetek. Az iskola tangazdasága számára a város 193 kh területű birtok biztosítását vállalta a ma Parasztfőiskolaként² ismert külterületi városrészben, de végül ezt csak évek alatt, több részletben adta át. A gazdaság felszereltsége, termelőeszközökkel való ellátottsága az intézmény fennállása alatt mindvégig kezdetleges maradt. Az elméleti oktatás kezdetben a város belső részén kapott helyet. A század végére az eleve rendkívül szerény létszámú évfolyamok is elnéptelenedtek. A gyengén felszerelt iskola nem váltotta be a reményeket, így a város vezetése az államnak történő felajánlás mellett döntött. (5. ábra)

[4] 1 MNL BKML XV. 15. a. Kecskeméti épületek tervrajzainak gyűjteménye. 637. mapp. Gazdasági tanoda. Plan A és Plan B

[5] 2 A terület a város központjától körülbelül 5 km-nyire délre van, a Méhesfalú városrész közelében, a Budapest–Szeged vasúti fővonal és a csongrádi út között. VEZEKÉNYI, 145.

5. ábra. Kecskemét térképe (1885)¹

Az elemi népiskolai képzési forma mellett egy figyelemre méltó szőlészeti szakirányú tanfolyam is gyökeret vert Kecskeméten. A Vincellérképezde (későbbi nevén: Szőlészeti és Borászati Szakiskola) 1890. évi indulása nem kis mértékben a filoxéravészhez köthető, jelezvén a homoki szőlészet-borászat nagyfokú felértékelődését. Kecskemét tanácsa a Vágójárás nevű, homokbuckás, birkalegelőnek használt területből jelölt ki – jelképes összeg fejében – 218 holdat a mintagazdaság részére, emellett tetemes mennyiségű építőanyagot is kiutalt. A telep Miklós Gyula kormánybiztos neve után Miklóstelepként lett ismeretes. A szakiskola utolsó évfolyama 1949-ben szerzett képesítést, ezt követően területét létesítményeivel együtt az Országos Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet vette át. (6–8. ábrák)

6. ábra. Kecskemét TH város külső területének térképe (1919)²7-8. ábra. A Miklóstelepi Vincellér Iskola épülete és 1923-ban végzett évfolyama³

1895-ben végleg bezárt a Gazdasági Felső Népiskola. Az elnéptelenedett tanoda helyén egy állami fenntartású intézet, a **Földműves Iskola** nyitotta meg kapuit. Ez a képzés az elemi iskolát végzett tanulók számára alapszintű gazdálkodói ismereteket nyújtott, egyben mezőgazdász

[6] 1 MNL BKML XV. 1. a. A Bács-Kiskun Megyei Levéltár térképgyűjteménye. Törzstérképek. Kecskemét 1885.

[7] 2 MNL BKML XV. 1. a. A Bács-Kiskun Megyei Levéltár térképgyűjteménye. Törzstérképek. Kecskemét 1919.

[8] 3 MNL BKML XV. 5. Kecskemét, Kossuth téri részleg fotó- és képeslap gyűjteménye. 524/159. sz. képeslap és 226. sz. fotó

altisztképzést is ellátott. A gazdaképzőként is emlegetett iskola 1929-ben névváltoztatáson esett át, ettől kezdve **Mezőgazdasági Szakiskola** néven volt ismeretes. Tangazdasága az oktatás gyakorlati céljai mellett a mintaadást és szaktanácsadást is felkarolta, melyben az általános mezőgazdasági ismeretek elsajátításához szükséges valamennyi ágazatot kialakították. Rendelkezett faiskolával, szántóföldekkel, réttel és legelőkkel. Volt benne konyhakert, melyet szélkerekes szivattyúval működő öntözőberendezés látott el vízzel, továbbá szőlőültetvény és gyümölcsös is. Az iskola tanterve a sikeres gazdálkodáshoz kellő jogi és számviteli tudnivalókat is magában foglalta. A földműves iskolát 1910-ben igazgatásilag a Gazdasági Szaktanítóképző Intézethez csatolták, önálló szakmai működését azonban továbbra is megtarthatta. Működését csak 1936-ban fejezte be. (9-10. ábra)

9-10. ábra. A Földműves Iskola tanépülete és tangazdasága¹

Méhesfaluban, a későbbi Parasztfőiskola területén a Mezőgazdasági Szakiskola megszűntével a **Gazdasági Tanítóképző Intézet** vitte tovább a mintagazdaságot és vele együtt az oktatás-szakképzés feladatait. (11. ábra)

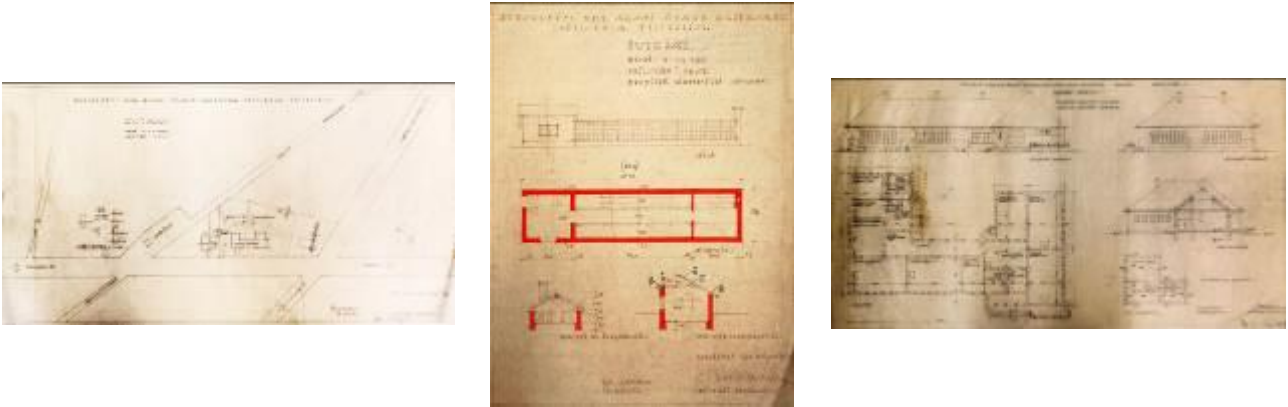

11. ábra. Gyakorlati foglalkozás a Gazdasági Tanítóképző munkatermében²

[9] 1 A Magyar Királyi Földműves Iskola értesítője. 1905. 2. és 1908. 2.

[10] 2 A Kecskeméti Magyar Királyi Gazdasági Tanítóképző Intézet értesítője. Kecskemét, 1912. 13.

Az intézmény rendelt célja okleveles tanítónők és tanítók tanfolyami továbbképzése volt annak érdekében, hogy alkalmassá váljanak szaktárgyak oktatására a gazdasági népiskolákban. Az intézet a gyakorlati tárgyak elsajátítására a Földműves Iskolától kapott 6 kh-nyi területet, majd annak megszűnését követően, 1936-ban a birtok fennmaradó részét is átvette. Fennhatósága alatt, 1938-ban Gyakorlati Mezőgazdasági Népiskola (közismert nevén „Gazdaképző”) alakult, ahol a szaktanítójelöltek a hospitációikat és gyakorló tanításukat is elvégezhettek. A gazdasági tanítóképző első évfolyama 1910-ben kezdett, utoljára pedig 1944-ben, a háború utolsó évében látogatták hallgatók. Kecskemét kiürítését követően többé nem nyílt meg. Ekkorra ugyanis képzési formája meghaladottá vált, mivel 1936-tól az okleveles pedagógusokat már a gazdasági szaktanárképző intézetek iskolázták be. (12–14. ábrák)

12-14. ábrák. A Gyakorlati Mezőgazdasági Népiskola elhelyezkedése és épületei¹

A 20. század közepére Kecskeméten is felmerült a dán mintájú népfőiskola szervezésének igénye. Néhány országosan megjelenő előzményt követve, 1943-ban sikerült is létrehozni egyet a Dunamelléki Református Egyházkerületnek. A háborút követően az új alapokra helyezett államideológia már tudatosan szorgalmazta a népfőiskolák szervezését, melyek bújtatott célja a kommunista párt felé lojális szakkaderek képzése és ideológiai felvértezése volt. Kecskeméten 1946 őszén rendezkedett be az egykori Földműves Iskola épületeiben és tangazdaságában az **Állami Parasztfőiskola**. (15. ábra)

15. ábra. A Parasztfőiskola területe Kecskemét térképén²

[11] 1 MNL BKML XV. 15. a. Kecskeméti épületek tervrajzainak gyűjteménye. 639. sz. mappa

[12] 2 MNL BKML XV. 1. a. A Bács-Kiskun Megyei Levéltár térképgyűjteménye. Törzstérképek. Kecskemét 1948.

A népfőiskola a Földművelésügyi Minisztérium fennhatósága alatt állt. Szervezetében és tanmenetében iskolajelleggel működött, tandíjmentes, bentlakásos kollégiumi ellátást nyújtott. Oktatási színvonala fennállásának rövid ideje alatt mindvégig kezdetleges maradt, hiányos eszközeit, elkallódott berendezéseit, az egykori állatállományt nem sikerült helyreállítani. Ennek ellenére a parasztfőiskola működésének második évében már országos beiskolázással rendelkezett, csak Budapestről 40 hallgatót irányítottak ide. Az intézet tiszavirág életére Rákosi Mátyás 1948. augusztus 20-án, épp Kecskeméten meghirdetett programja tett pontot. A Magyar Kommunista Párt által kijelölt új irány az egyéni gazdálkodás helyett immár egyedül a szovjet mintájú szövetkezetesítésben látta a fejlődés útját. Ebben a rendszerben a parasztfőiskolának már nem jutott szerep, így tevékenységét 1949 tavaszán be is fejezte. Helyette kombájnvezetői tanfolyam indult, területét, épületeit és felszerelését a Kecskeméti Kísérleti Gazdaság¹ vette át, mely egy darabig maga is szervezett agrármérnökök számára továbbképző tanfolyamokat.

A két világháború közötti két évtized, majd a „felszabadulás” utáni időszak számos kérésre születő képződménye mellett létrejöttek olyan oktatási formák is, melyek később megszilárdultak, tartós oktatási központokká intézményesültek. Mivel ezen iskolák nem tartoznak a felsőfokú kertészeti képzés jogelőd intézményeinek körébe, itt most csak vázlatos ismertetésük következik. Az első közülük a Kecskemét Kisfái külterületi részen kialakított mintagyümölcsös és iskola. A **Mezőgazdasági Szakmunkásképző Iskolát** a két világháború közti történelmi időszakban a mezőgazdaság fejlesztésével, megújításával, ügyeinek koordinálásával megbízott Duna–Tisza közti Mezőgazdasági Kamara alapította. (16. ábra)

16. ábra. Mezőgazdasági Szakmunkásképző Iskola. Kecskemét-Kisfái²

Az 1929-ben megnyílt intézmény feladata a gyümölcs-, dísznövény- és zöldségtermesztés elméleti és gyakorlati ismereteinek közvetítése volt. Az iskolát 1948-ban államosították, majd 1981-ben másik épületbe költöztették. Ekkor vette fel Kocsis Pál szőlőnemesítő nevét is. Jelenlegi helyén, a volt országos pedagógus árvaház patinás épületében 1984 óta működik.³ 1964-ben Kecskemét belterületén is indult mezőgazdasági szakképzés, a Közgazdasági és Mezőgazdasági

[13] 1 A mai Zöldségtermesztési Kutató Intézet, ZKI.

[14] 2 Bács-Kiskun megye élelmiszergazdaságának 25 éve. A Bács-Kiskun Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága. Szerk.: Dr. Glied Károly et al. Kecskemét, 1970. VIII. A Megye élelmiszergazdasága képekben.

[15] 3 A Kocsis Pál Mezőgazdasági és Környezetvédelmi Szakképző Iskola által közölt adatok alapján. Forrás: <http://www.kocsis-kecskemetsulinet.hu/> (Letöltés dátuma: 2017. szeptember 1.)

Szakközépiskola keretei között, a Kossuth tér 7. sz. alatti épületben. Ez a képzés nem hozott tartós sikert, így 1973 nyarán meg is szűnt.

3. ÚTON A FELSŐFOKÚ KERTÉSZETI KÉPZÉS FELÉ

A kecskeméti mezőgazdasági szakoktatás megformálódásának menete, és az iskolákat megteremtő, megszervező szakemberek pályaképe részletgazdagon feltárt területe helytörténetünknek. Van azonban az iskolaszervezés időszakának egy eddig kevésbé ismert szeglete, melynek kibontását egy nemrégiben levéltárba került iratcsomó indította el. Ez az esemény egy történelmi mértékű világégést követő időszaktól, egy kifosztott és feldúlt ország újjáéledésétől indult. Attól a korszaktól, melyekben a legnagyobb nélkülözés dacára, a mindennapok rettegése és küzdelmei mellett, egy alattomosan kibontakozó diktatúra árnyékában kellett teljesen új alapokról elindulni, a jövőt felépíteni. Ezek az idők minden embert próbára tettek, és sokakat elbuktattak. A megmérettetésben helytállni, elveikért kiállni csak keveseknek sikerült, de köztük volt Mészöly Gyula szaktanítóképző-intézeti tanár, tudományos pályájának kezdetén álló növénynemesítő kutató.

3.1. Mészöly Gyula, Kecskemét növénynemesítő-iskolateremtője

A Kecskeméti kertészeti képzés bármily rövid áttekintése is hiányos maradna egy elhivatott tudós és iskolaszervező szakember felemlítése nélkül, akinek múlhatatlan érdemei voltak mind a kecskeméti növénynemesítés, mind a felsőszintű képzés megteremtésében.¹ Mészöly Gyula 1910. január 6-án, Suhopoljében született, a mai Horvátország területén. 1935-ben kertész oklevelet szerzett, majd Derekegyházán gyakornokoskodott. Mindössze 26 esztendő volt, mikor katedrát kapott a bajai kertészeti középiskolában. Munkabírása, tehetsége és kitartása folytán 1940-ben már Kecskeméten, a Gazdasági Szaktanítóképző Intézet tanári karában találjuk, ahol alkalma nyílt zöldségtermesztési újításokon is dolgozni. Már a háború közepén járunk, mikor a tehetséges kutatót a várostól egy kertészeti kísérleti telep megszervezése ügyén keresik meg. Az éppen csak elindult intézetet azonban kisvártatva, Kecskemét kiürítése nyomán el kellett hagynia. Visszatértekor egy romjaiban lévő, feldúlt gazdaságot talált. Kutatásainak eredményéből mindössze azon néhány zöldségfajtából nyert magokat tudta megmenteni és visszahozni, melyeket meneküléskor felesége kabátjába varratott. Lelkesedése ennek ellenére töretlen maradt, így munkáját ugyanazzal a lendületességgel kezdte újra, mint amivel indította. Az eredmények nem csak a paradicsomtermesztésben, de intézetének fejlődésében is hamar megjöttek: a kecskeméti telepet 1950-ben Kísérleti Gazdasággá, majd 1955-ben Duna–Tisza Közi Mezőgazdasági Kísérleti Intézetté szervezték.

Mészöly a háborút követően a Magyar Dolgozók Pártjának tagságába belépett, de aktív politikai szerepet sohasem vállalt. 1946–47 folyamán egy kertészeti szakiskola szervezésében is részt vett, de az intézményalapítási törekvéseket ekkor még nem koronázta siker. Tudományos és szakmai életútjának kiteljesedése a következő évtizedben folytatódott. Kutatásainak eredményeit hazai és külföldi szakmai körökben egyaránt jegyezték, így nem véletlen, hogy 1961 szeptemberében a kormányzat ismét iskolaszervezési feladattal bízta meg: egészen pontosan a Kecskeméti Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum igazgatói teendőinek ellátására kérték fel. *„Munkásságát Kossuth-díjjal, számos állami és társadalmi kitüntetéssel méltányolták. Neve fogalom volt a szakmában. 1953-ban a Mezőgazdasági Tudományok Kandidátusa, 1964-ben a Biológiai Tudományok Doktora fokozatot szerezte meg. A Magyar Tudományos Akadémia 1967-ben levelező, 1968-ban rendes tagjává választotta, de számos akadémiai bizottságnak,*

[16] 1 Az életrajzi adatok Báldy Béla előadásából származnak. Lásd: 17. sz. jegyzet!

*tudományos társaságnak, köztestületnek volt tagja, tisztségviselője.*¹ 1974-ben, mindössze 64 évesen hunyt el. (17. ábra)

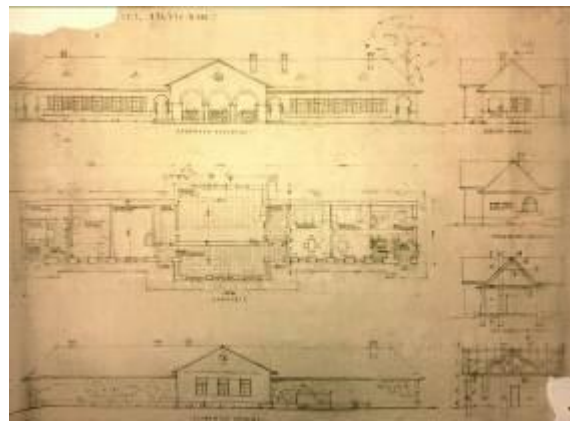
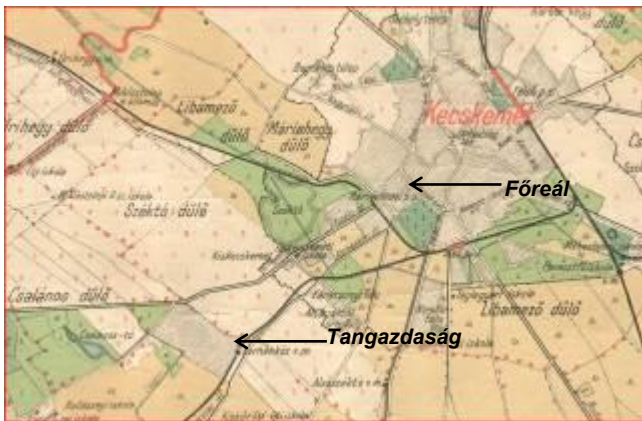
17. ábra. Mészöly Gyula²

3.2. Iskolaalapító küzdelmek a háborút követően

Mivel a közép-, majd felsőfokú kertészképzés közvetlen előzményei a világháború előtti időszakban már fellelhetők, érdemes egy rövid pillantásra visszakanyarodni, és innen továbbindulni. A Mezőgazdasági Szakiskola utolsó tanévében, 1936-ban Kecskeméten egy új mezőgazdasági ismereteket nyújtó intézményt hívtak életre, nevezül a **Felső Mezőgazdasági Iskolát** (elnevezése 1938-tól Mezőgazdasági Középiskola, majd 1949-től Mezőgazdasági Gimnázium lett), mely már a felsőfokú agrártudományi tanulmányok előtt is kitért az itt végzett növendékek előtt a kaput. Az iskola tangazdaságát egy új telephelyen alakították ki, és az elméleti képzés helyét is áttették Méhesfaluból a városközponthoz közelebb eső főreál iskolába. (18-19. ábra)

[17] 1 BÁLDY Béla ny. növénynevelő megnyitó előadása alapján. In: MÉSZÖLY GYULA születésének 100. évfordulója tiszteletére Katona József Megyei Könyvtárban rendezett emlékülés előadásai. Forrás: www.bacstudastar.hu/documents/10157/26402c0e-f6d3-409d-aa3b-8740cdad6fac (Letöltés dátuma: 2017. június 27.)

[18] 2 Forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/M%C3%A9sz%C3%B6ly_Gyula#/media/File:Meszoly_gyula.jpg. (Letöltés dátuma: 2017. június 27.)

18-19. ábra. A Kecskeméti Magyar Királyi Mezőgazdasági Középiskola tangazdaságának elhelyezkedése és tanépülete¹

Az intézmény a Földművelésügyi és a Kultuszminisztérium között többször gazdát cserélt, de mindvégig állami kezelésben maradt. Tangazdaság céljára a város 1939-ben juttatott egy 35 hektáros birtoktestet, mely az iskolaépülettől 3,5 kilométernyi távolságra feküdt, az alsócsalánosi dűlőben². Az iskola gyakorlókertje bár nagyságrendileg kisebb volt, mint a méheslaposi birtok, céljának így is megfelelt. Területén szántóföldi kultúrákat, szőlőt, gyümölcsöst, faiskolát és kertészetet is kialakítottak, továbbá állatokat is tenyésztettek. A tankert a szó szoros értelmében mintagazdaság volt, mivel az iskolai gyakorlatok helyszíne mellett bemutatótelepként és kísérleti gazdaságként egyaránt funkcionált (ez utóbbi célra a Duna–Tisza Közi Mezőgazdasági Kamara és a Tudományegyetem Soproni Karának Növényteni Intézete is igénybe vette három évre). Az oktatás mellett korszerű gazdálkodási technológiákkal, úttörő eljárásokkal és új növényfajok kipróbálásával kísérleteztek, a mezőgazdasági termelékenység fokozása érdekében. A Berkes Gyula okleveles gazda, középiskolai tanár vezetésével induló iskola működése 1944-ben, a szovjet megszállással és az iskola átmeneti kisajátításával félbeszakadt. A megszállás során az épület teljesen tönkrement, valamennyi ablakrájája, ajtaja használhatatlanná vált, bútortárait és felszerelési tárgyait széthordták.³ A feldúlt épületet az újjászervezett iskola elhagyta, az oktatást itt már nem lehetett többé folytatni.⁴

A háborút követő tetszhalott állapot korántsem jelentett egyet azzal, hogy a mezőgazdasági irányú képzés és főleg a kertészeti szakoktatás ügye is aludt volna. „Kecskemét város az ország legelső gyümölcsstermelési gócpontja. Kertészeti irányú képzésre, gyakorlati szakemberek nevelésére sehol nincs nagyobb szükség, mint itt”⁵ – olvasható Mészöly Gyula 1946 őszén megfogalmazott beadványában, mely eszmét a város és a Földművelésügyi Minisztérium is magáévá tette. Az előzetes egyeztetések már ez év tavaszán megkezdődtek a város és a kormányzat illetékesei között, melyről a miniszter megbízásából eljáró Dr. Jeszenszky Árpád kertészeti főigazgató átiratából tudhatunk.⁶ E rövid előzmények után a kormány szerv 1946

[19] 1 17. ábra: MNL BKML XV. 1. a. A Bács-Kiskun Megyei Levéltár térképgyűjteménye. Törzstérképek. Kecskemét 1951. 18. ábra: MNL BKML XV. 15. . a. Kecskeméti épületek tervrajzainak gyűjteménye. 649.

[20] 2 A terület a Korhánközi út elején, a fülöpszállási vasútvonal és az Izsáki út között, a mai Homokbányák elnevezésű autóbusz-végállomásánál volt. VEZEKÉNYI, 148.

[21] 3 MNL BKML IV. 1910. c. Kecskemét Város Polgármesteri Hivatalának iratai. Közigazgatási iratok. 11.394/1946.

[22] 4 az újrainduló képzésről lásd még: SZABÓ Bence: Kecskemét oktatásának újjászervezése a szovjet megszállást követően... In: Múltbanéző, 7. évf, 10. sz.

[23] 5 MNL BKML VIII. 2. A Kecskeméti Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara iratai. Állami Kertészeti Középiskola, Kecskemét. 1/1946. Kelt.: 1946. november 21. 1.

[24] 6 MNL BKML IV. 1910. c. Kecskemét Város Polgármesteri Hivatalának iratai. Közigazgatási iratok. 5822 /1946.

novemberében hivatalos leiratban kereste meg Mészöly Gyulát egy Kecskeméten létesítendő állami kertészeti középiskola szervezése ügyében. Az oktatás céljára alkalmas terület felkutatása a Dél-Pest Megyei Földbirtokrendező Tanács hatáskörébe került. Megfelelő birtoktest és épület hiányában, mint lehetőség szóba jött az ekkor szünetelő mezőgazdasági középiskola igénybevétele is.¹ A Földművelésügyi Minisztérium az új iskola számára a városban, vagy annak közvetlen közelében fekvő, hozzávetőlegesen 100 katasztrális hold méretű tangazdaság kimérését írta elő, mely természetesen a tanítás céljára alkalmas épületeket is magában kellett hogy foglalja. A kormány szerv hangsúlyozottan ragaszkodott ahhoz is, hogy az ingatlan egy tagban legyen, és a szükséges épületállomány annak területén, legfeljebb a birtok közvetlen szomszédságában helyezkedjen el. A tanítás céljára szolgáló épületet 4 tanteremmel, összesen 200 növendék befogadására kellett méretezni, emellett – az oktatás bentlakásos jellege folytán – ugyanennyi fő részére internátusról is gondoskodni kellett. A minisztérium előírta továbbá fizikai, kémiai és egyéb laborkísérleteknek helyt adó termék, valamint az iskola és tangazdaság üzemviteléhez kellő ingatlanok kialakítását is (konyha, személyzeti és tisztviselői lakások).²

A helyét kereső intézmény a szakképzés középfokú szintjén helyezkedett volna el, mely a tervek szerint növendékeit a középiskola 4. évfolyamától fogadta. A képzés 4 évfolyamból állt és érettségivel egyenjogú oklevelet adott volna. Fő hivatása szerint a kertészeti pályán történő boldogulás elősegítését, a szakszerű és korszerű gazdálkodás elterjedését szolgálta. Ennek megfelelően tanrendje elsősorban gyakorlati jellegű lett volna, de a felsőbb fokú tanulmányok folytatását is megnyitotta. Tangazdaságában a szervezéssel megbízott Mészöly Gyula a kertészet valamennyi ágazatát ki kívánta alakítani, jelesül: gyümölcs-, szőlő-, konyhakert- és dísznövénytermesztés is helyet kapott benne. Ennek érdekében a szervezéssel megbízott igazgató felterjesztést írt az illetékes földbirtokrendező tanácshoz, melyben a fentiekben túl határozottan felhívta a figyelmet, hogy a juttatandó birtoktestnek termőképesség, talajminőség tekintetében is meg kell felelnie. *„Terméketlen, homokbuckás, kizsartolt, fekvésénél és talajszerkezeténél fogva alkalmatlan terület nem jöhet számításba”*³ – olvasható a beadványban. Mészöly helyesen ismerte fel, hogy a kertészeti szakképzés hosszú távú fennmaradása és majdani fejlődése csak biztos alapokon valósulhat meg. „Eldugott” vagy alkalmatlan helyen épült iskolának nem lehetett perspektívája, és ezt a kecskeméti állami kertészeti felügyelő tapasztalatból jól tudta. De a gazdaságossági szempontok is egy alkalmas fekvésű, a városhoz közel lévő telephely irányába mutattak. Egy távol fekvő tangazdaságba a teljes tanári kart ki kellett volna telepíteni, mely a segédszemélyzet mellett 9–10 család elhelyezését jelentette. Ez gyakorlatilag egy „iskolakolónia” megalapítását tételezte fel.⁴

Nagy gondot jelentett ebben az időben, hogy Kecskeméten iskolaalapításra alkalmas birtoktest és épületállomány nem volt, a csupasz pusztaterületen való felépítkezést pedig az állam nem vállalta. A megyei földbirtokrendező tanács tájékoztatása alapján a város széles határában mindössze 5 szóba jöhető telek kínálkozott. A felkínált területek kollektivizált tőkés gazdaságok és egykori városi földek voltak, de közülük egy sem látszott alkalmasnak a kertészeti középiskola számára. A város volt pusztai földei ráadásul minden felépítményt nélkülöztek. A szóban forgó ingatlanok az alábbiak voltak:⁵

[25] 1 MNL BKML VIII. 2. A Kecskeméti Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara iratai. Állami Kertészeti Középiskola, Kecskemét. 1/1946.

[26] 2 MNL BKML VIII. 2. A Kecskeméti Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara iratai. Állami Kertészeti Középiskola, Kecskemét. Dr. Jeszenszky Árpád kertészeti főigazgató levele a Délpestmegyei Földbirtokrendező Tanácshoz. 1/1946. Kelt.: 1946. november 11. (Másolat.)

[27] 3 MNL BKML VIII. 2. A Kecskeméti Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara iratai. Állami Kertészeti Középiskola, Kecskemét. 1/1946. Kelt.: 1946. november 21. 1.

[28] 4 Uo.

[29] 5 MNL BKML VIII. 2. A Kecskeméti Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara iratai. Állami Kertészeti Középiskola, Kecskemét. 2/1946.

1. Ágasegyházán az egykori Platter gyömölcsös. Talaja „typus homok”. 170 katasztrális hold területe nagyrészt öntözhető volt, emellett rendelkezett a gazdaság ellátásához szükséges építményekkel is. Önmagában a birtok tehát kiválóan alkalmas lett volna a kertészeti iskola letelepítésére, azonban Kecskeméttől való távolsága (25 km) miatt nem lehetett számolni vele.
2. Köncsőgpusztán az egykori Spitzer birtok. Kevés építménnyel rendelkező birtoktest volt, gyenge talajadottságokkal („sovány” homoktalaj). A várostól 12 km távolságra helyezkedett el.
3. Kecskemét, a Széktó környéke. Építmény nélküli terület, „mélyfekvésű” réttalajjal.
4. Lakitelek. Üres, homoktalajú pusztaság volt, a várostól 32 km távolságra.
5. Koháryszentlőrinci (ma Nyárlőrinc) telep. A várostól 14 km távolságra eső, üres homokterület volt.

A felsoroltak alapján tehát felszereltség, talajadottság vagy megközelíthetőség szempontjából egyik kiutalható birtok sem látszott alkalmas területnek a kertészeti szakiskola szállásául. A legígéretesebb a Platter-birtok lett volna, de ez a várostól való nagy távolsága okán nem felelt meg. (20. ábra)

20. ábra. Az ágasegyházi Platter-telep területe¹

A Széktó környéki lapos rész helyzete tekintetében kitűnően megfelelt volna, de mély fekvésű, vizenyős területen húzódott. Ráadásul itt épültek ki a város artézi kútjai is, melyek bővítése előrelátható volt, így Mészöly ezen megfontolásból sem találta azt ígéretes telephelynek.

Mindent összegezve tehát iskolaszervezés számára alkalmas, juttatható terület és ingatlan nem állt ekkortájt rendelkezésre. Mészöly Gyula így a Mezőgazdasági Középiskola épületeinek igénybe vételére tett javaslatot, mely a tanítás és internátus igényeit átmenetileg kiszolgált volna. A gyakorlati oktatás terepéül – ideiglenes jelleggel – az igazgatása alá tartozó városi Kertészeti Telep 30 katasztrális hold területű kísérleti gazdaságát jelölte meg. Hosszabb távon a városhoz közel eső területen alakítottak volna ki új mintakertészetet.² Ezen kompromisszumos megoldásokkal azonban nem valósulhatott meg a minisztérium azon intenciója, hogy a szakiskola és a tangazdaság egy telephelyen, lehetőleg önálló szervezeti egységként létesüljön. Nem lehet csodálni, hogy a szakminisztérium a felküldött javaslatot nem fogadta el, és 1946 decemberében

[30] 1 MNL BKML XV. 1. a. A Bács-Kiskun Megyei Levéltár térképgyűjteménye. Törzstérképek. Kecskemét 1951.

[31] 2 Uo. 2.

ismételten utasította a Földbirtokrendező Tanácsot a kérdés tisztázására.¹ A leirat nyomán a megszólított szakigazgatási szerv haladéktalanul újratárgyalta a kérdést, érdemi változást azonban ez sem hozott, tekintve, hogy „[...] a kertészeti iskola céljára a Földművelésügyi Minisztérium fent hivatkozott számú leiratában jelzett terület és épületek a város közelében, összefüggő területen már nem állnak rendelkezésre”.² A tanács minden lehetőséget ismételten latba véve a Platter-birtok kiigénylését tartotta racionális megoldásnak, számításba véve annak méretét, felszereltségét és közlekedési adottságait. A birtokon ekkor egy „teljesen beállított és termő gyümölcsös” mellett gazdasági épületek, villanyvilágítás, üvegház, továbbá öntözőberendezés, alagcső- és vízvezetékrendszer is rendelkezésre állt, vagyis minden felszerelés, ami egy kertészeti szakiskola számára okvetlen szükséges lehetett. Mindössze az épületek renoválását és átalakítását kellett volna elvégezni. A javaslat elutasítása esetén a Földbirtokrendező Tanács az ekkor már második éve elhagyott gazdaképző iskolát ajánlotta a minisztérium figyelmébe, mely ráadásul gyakorlóteleppel is rendelkezett. A későbbiekre nézve azt is felvetették, hogy a repülőtér egy részének leválasztása és bekebelezése útján a birtok bővíthető lesz, mivel a háborús évek alatt, hadászati indokból megnövelt objektumra a békeidőkben már nem mutatkozott akkora szükség. A tanács szerint a területből cirka 50–80 katasztrális hold bőven elcsatolható lett volna.³ Mészöly Gyula végül ez utóbbi javaslat mögé állt, egyben letett a Mezőgazdasági Középiskolával való „összeházasítás” tervéről.⁴ A koncepció megvalósítása érdekében felvette a kapcsolatot a városi főispánnal is, közbenjárását kérve a minisztériumban az ekkor már évek óta kihasználatlan gazdaképző iskola (az ún. egykori Györffy-féle iskola) és 22 katasztrális holdas tangazdaságának kiutalása érdekében. Mészöly hasonló tárgyú feliratot intézett Kecskemét polgármesteréhez is, a város támogatását kérve az ügyhöz.⁵ A város vezetése Mészöly javaslatát magáévá tette, mivel így reményeik szerint Kecskemét, mint a „Duna-Tisza köze kert- és gyümölcsstermelési központja” végre rangjához méltó intézményt kapna. A kertészeti képzés megalapításához „rendkívül fontos országos és helyi érdekek fűződnek”⁶ – olvasható a felterjesztés narrációjában, mely előnyök a minisztérium számára sem lehettek közömbösek. (21. ábra)

21. ábra. Mészöly Gyula aláírása egy kiadmányozott ügyiraton⁷

- [32] 1 MNL BKML VIII. 2. A Kecskeméti Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara iratai. Állami Kertészeti Középiskola, Kecskemét. 3/1946.
- [33] 2 MNL BKML VIII. 2. A Kecskeméti Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara iratai. Állami Kertészeti Középiskola, Kecskemét. 4/1946.
- [34] 3 Uo.
- [35] 4 MNL BKML VIII. 2. A Kecskeméti Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara iratai. Állami Kertészeti Középiskola, Kecskemét. 1/1947.
- [36] 5 MNL BKML VIII. 2. A Kecskeméti Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara iratai. Állami Kertészeti Középiskola, Kecskemét. 2/1947. Mészöly Gyula beadványa Kecskemét polgármesteréhez. Kelt: Kecskemét, 1947. január 19.
- [37] 6 MNL BKML VIII. 2. A Kecskeméti Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara iratai. Állami Kertészeti Középiskola, Kecskemét. 1/1947. Laczi Pál h. polgármester a földművelésügyi miniszterhez intézett felirata. Kelt: Kecskemét, 1947. január 20.
- [38] 7 MNL BKML VIII. 2. A Kecskeméti Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara iratai. Állami Kertészeti Középiskola, Kecskemét. 1/1947.

Az iskolaalapítás praktikus feladatain túl a Földművelésügyi Minisztérium mint leendő intézményfenntartó a pedagógiai programszervezés, szakmódszertan, oktatásemélet és - gyakorlat terén is tett kezdeményező lépéseket. A kormány szerv 1947. január 8. és 10. között Kecskeméten hívta össze kertészeti szakoktatási értekezletét.¹ Mely intézkedésekből álltak az értekezlet határozatai? Először is előírták az intézmény leendő oktatói számára, hogy készítsenek óravázlatokat. Azután meg kellett alkotni tantárgyanként a tanmenetet. A megfelelő tankönyvek elkészüléséig, ideiglenes jelleggel tankönyvpótló jegyzeteket is össze kellett állítani. Az oktatási anyag elkészítését az adott szaktárgyban tekintélynek számító tanárookra, szakemberekre testálták, míg a közismereti tárgyak esetében az állami kertészeti középiskolák tantestületeinek közreműködését várta el a minisztérium.

A tananyag összeállítása mellett az értekezlet intézkedett a tanerők felkészülésével kapcsolatos rész kérdésekben is. Például a beosztások összeállításánál ügyelni kellett arra, hogy heti egy szabad délutánja minden oktatónak legyen, mely időt önképzésük előmozdítására, szaktárgyi ismereteik elmélyítésére fordíthattak. A tantestület pedagógiai fejlődését célozták az előírt óralátogatások. Érdekesség, hogy a hospitációkat követő megbeszélések diszkrét formájára külön felhívta a figyelmet az értekezlet, mert így a kritikák javító szándékával „nem kedvetleníti el” a kollégákat munkájuk gyakorlásától. A tananyag szakszerű és szemléletes elsajátítása érdekében szükség volt illusztrációs anyagokra, oktatási kellékekre is. Ennek ügyében a Kiskunhalasi Magyar Állami Kertészképző Intézethez kellett fordulni, mely saját szertári állománya terhére adta volna ki az induláshoz nélkülözhetetlen szemléltető eszközöket.

Érdekesség gyanánt szót kell ejteni arról is, hogy a kecskeméti iskolaalapítás mellett széles körű oktatási kérdésekben is születettek döntések a konferencián. Az állami kertészeti intézmények szorosabb szakmai kapcsolattartása érdekében előírták egy havi rendszerességgel szerkesztendő körlevél kiadását, melyben az érintett intézmények vezetőit tájékoztatták ágazatuk fejleményeiről. A hasonló profilú intézmények termelékenységének összevetése céljából a minisztérium egy egységes munkanapló felfektetéséről is döntött. Ugyancsak országos hatáskörrel esett szó az egységes szempontok szerint kialakított tankertészetek megszervezéséről. Az oktatási és kísérleti célokat együttesen szolgáló gazdaságokat az alábbi kritériumok szem előtt tartásával kellett felszerelni: „[...] a bemutató részen a tanított összes növények és fajták helyet kapjanak, az egyes növényfajtákat lássa el szemléltető jeltáblákkal. A kísérleti részben az iskola székhelyére jellemző növények termelési eredményeit befolyásoló tényezők kivizsgálására megfelelő számú és különféle módon kezelt növényanyagot állíttasson be. /ritka, sűrű, sekélyvetés, öntözés, öntözetlen, karós, karó nélküli, vetésidő differencia, trágyázás, stb./”² Az intézmény gyakorlótelepén megtalálható fajtákról egy tájékoztató térképpel ellátott törzskönyvet kellett felvenni, melynek egyik példánya a szakminisztériumot illette meg. Az iskola egyéb szabályozási, szervezési kérdéseivel, belső dokumentációival kapcsolatban az értekezlet nem foglalt állást, ezen kérdések kidolgozását az intézmény leendő igazgatóságára testálta.

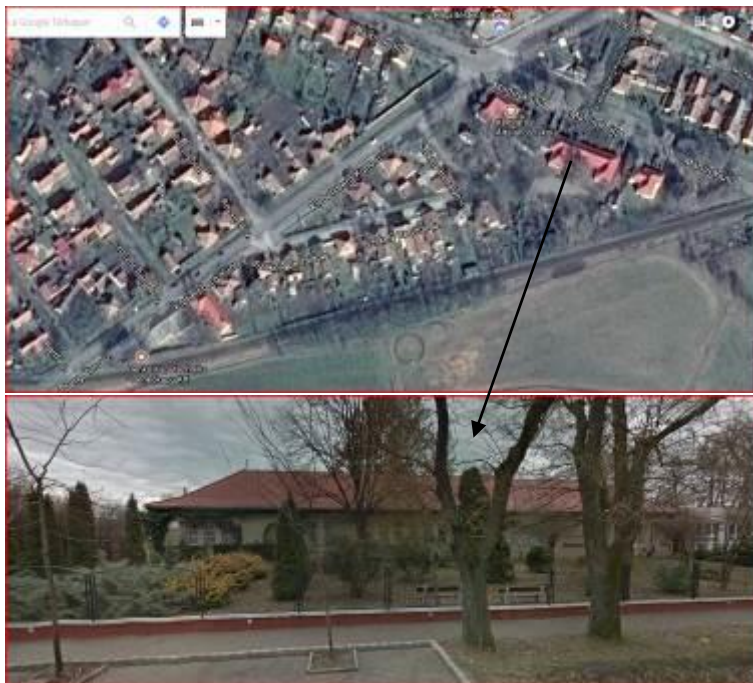
Az iskolaszervezés helyszínére vonatkozó utolsó forrás 1947 februárjára datálható, melyben a Földművelésügyi Minisztérium tudomásul vette a kecskeméti volt Gazdasági Tanítóképző Iskola igénybevetését, egyben annak bejárására felhívta Mészöly Gyulát.³ A terepszemle alapján helyszínrajzot kellett felvenni, továbbá javaslatot kellett készíteni az épület alkalmasságával

[39] 1 MNL BKML VIII. 2., A Kecskeméti Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara iratai. Állami Kertészeti Középiskola, Kecskemét. 4/1947.

[40] 2 MNL BKML VIII. 2., A Kecskeméti Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara iratai. Állami Kertészeti Középiskola, Kecskemét. 4/1947. 3.

[41] 3 MNL BKML VIII. 2., A Kecskeméti Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara iratai. Állami Kertészeti Középiskola, Kecskemét. 3/1947. Dr. Nyíry Károly miniszteri osztályfőnök levele Mészöly Gyula részére. Kelt: Budapest, 1947. február 18.

kapcsolatban. Mészöly kötelességének eleget téve, a vizitáció után nyomban tájékoztatta a felettes kormány szervet. A Gazdaképző Iskola a város szélétől nyugati irányban, az akkori Csongrádi utca mentén helyezkedett el (ma ez a szakasz a Mártírok útja). A tangazdaság akkori területe 20 katasztrális holdat ölelt fel, talajminőségét tekintve „ún. kecskeméti típusomok”-ból állt.¹ (22. ábra)

22. ábra. A Kecskeméti Magyar Királyi Gazdasági Tanítóképző Iskola épülete. Jelenleg a Kertvárosi Általános Iskola működik benne²

Mindent összevetve Mészöly Gyula a területet oktatási célú zöldség- és gyümölcsstermesztésre alkalmasnak találta. A telek ezen kívül számottevő épületállománnyal is rendelkezett, melyeket ráadásul eredendően mezőgazdasági szakoktatás céljából építettek. Az ún. „tanépület csoportban” az út mentén hosszanti irányban helyezkedett el az iskola tömbje, mely 4 db, egyenként 67 m²-es tanteremből, egy igazgatói irodából, egy tanári szobából és egy internátusi felügyelőszobából állt. (23. ábra) Az épületben ezen felül kialakítottak konyhát, ebédlőt, éléskamrát, a konyhaszemélyzet részére egy szobát és egy kisebb raktárhelyiséget is. A telken

[42] 1 MNL BKML VIII. 2., A Kecskeméti Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara iratai. Állami Kertészeti Középiskola, Kecskemét. 3/1947. Mészöly Gyula jelentése a helyszíni bejárásról. Kelt: Kecskemét, 1947. február 25.

[43] 2 Forrás: Google

fellelhető volt egy önálló, 4 szobás igazgatói lakás, valamint raktárépület (üstház és aszalóberendezés részére), végül egy 20 m²-es üvegház alapja. Mészöly az épületállományon belül elkülönítette az ún. „gazdasági épületcsoportot”, az alábbiak szerint:

Istálló (10-12 számosállatra), takarmányos rész, tejház, beton magtározó

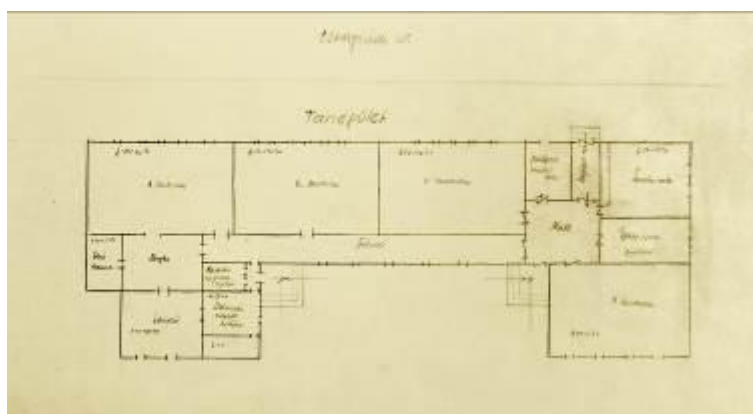
Cselédlakás (szoba, konyha, kamra)

Baromfi- és sertésólak (20 sertés és 100 baromfi számára)

Kukoricagóré

Takarmánytároló szín

Siló

23. ábra. Mészöly Gyula helyszínrajza a terepbejárásról¹

Az ingatlan tehát jól megközelíthető helyen és hivatására nézve teljesen alkalmas épületállománnyal bírt, legalábbis ami a kezdeti éveket illette. A későbbiekre nézve Mészöly az iskolaépület bővítését szükségesnek találta, különösen az internátusi elhelyezés követelményei miatt. A nagyobb gond az ingatlanok állapotával volt, hiszen a háborút követő pusztítás nyomait még jócskán magukon viselték az építmények. A tanépület és az igazgatói lakás különösen megszenvedték a rombolást, ablakaik, berendezésük nagyrészt hiányzott. A mellék- és gazdasági épületekből szintúgy elhordtak minden mozdítható, értékesebb felszerelést, köztük a nyílászárók egy részét is. A kezeletlenül hagyott gyümölcsös borzasztóan elhanyagolt állapotba került, a beszterceiszilva-állomány például pajzstetűvel teljesen megfertőződött. A tanépületet ugyancsak alaposan kifosztották, berendezési tárgyainak nagy részét elvitték, a tanügyi felszereléseknek is nyomuk veszett. Ugyanakkor rendelkezésre állt még több, az oktatásban és kertgazdálkodásban feltétlen hasznos berendezés, melyeket az épületállománnyal együtt célszerű lett volna sürgősen átvenni, mielőtt azok a Mezőgazdasági Középiskolához, vagy a Parasztfőiskolához kerülnek. Megmaradt pl. a fürdőszoba-felszerelés, a villanymotor, a hidrofór, tantermi táblák, irattartó szekrény, és több értékes gazdasági eszköz is (vetőgép, ekék, boronák, kapáló eke stb.). Mészöly az ültetvényvel kapcsolatos kérdések mielőbbi rendezésére is felhívta a figyelmet, hiszen megoldásra várt a gazdaság kezelőjének kijelölése. A tulajdoni jogok mielőbbi tisztázása a gazdátlan, „senkiföldje” birtokon halaszthatatlan volt, mert annak további leromlását másként nem lehetett megakadályozni.

[44] 1 MNL BKML VIII. 2. A Kecskeméti Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara iratai. Állami Kertészeti Középiskola, Kecskemét. 3/1947. Mészöly Gyula jelentése a helyszíni bejárásról. Kelt: Kecskemét, 1947. február 25. Melléklet.

4. A kertészeti képzés megteremtésének kora

Az 1940-es évtized második felében elindult, végül meghiúsult önálló kertészeti szakképzés ügye néhány évnyi csönd után, a következő évtizedben ismét ébredezni látszott. 1950-ben ugyanis jelentős szervezeti átalakításba kezdtek a kecskeméti **Mezőgazdasági Gimnázium** életében, melynek során az iskolát kettéosztották. Ennek révén a gimnázium mezőgazdasági fakultása Kiskunfélegyházára került, míg a kertészeti tagozat Kecskeméten maradt, melyet egyúttal technikummá fejlesztettek. Neve nem sokkal később, 1952-ben **Mezőgazdasági Technikum Kertészeti Szak** lett, melyben a gyümölcsstermesztés tudományát tagozati szinten oktatták. Az oktatás 4 évfolyamon folyt. Az intézmény közbenső fejlődése a kertészeti egyetem felé vezető úton ezzel korántsem zárult le: a **Kertészeti Felsőfokú Technikum** beindításával a középfokú képzést fokozatosan leépítették, majd megszüntették. Az átszervezések nyomán nem csak a tanszervezet változott, de az oktatás helye is tovább vándorolt. Az iskolát előbb az ekkor már államosított református Ókollégium fogadta be 1949-ben, majd 1950-ben a Ceglédi úti végleges otthonába került. Érdekességként megjegyzendő, hogy egy évtizedig, 1950 és 1959 között a Kertészeti Technikum egy terjedelmes mintagazdaságot működtetett, Kecskeméttől délre eső külterületi részekben. Az 514 kh területű birtoktestet később a Városföldi Állami Gazdaság, ezt követően pedig a Duna–Tisza közti Mezőgazdasági Kísérleti Intézet vette át azzal a megkötéssel, hogy továbbra is biztosítják a kertészeti szakoktatás gyakorlati céljait.

1961-ben a Földművelésügyi Minisztérium Szakoktatási és Kísérleti Főigazgatósága megkereste Kecskemét neves növénynemesítő kutatóját, egy magasabb szintű kertészeti intézet megalapítása érdekében. Az iskolaszervezés eredményeként jött létre a **Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum Kertészeti Szak**. Az intézmény első igazgatója Mészöly Gyula lett.¹ A technikumban 1967-től már három ágazatban is lehetett oklevelet szerezni. A kecskeméti kertészeti tudományok oktatásában újabb minőségi ugrást az 1971. év hozott. Ez év szeptember 1-jével megalakult a **Kertészeti Egyetem Kertészeti Főiskolai Kara**, ezzel egy lépésben a felsőfokú technikum bezárt. A frissen alapított felsőoktatási intézmény hallgatói és oktatói 1972-ben vehették birtokba új épületüket, mely a mai napig helyet ad a kertészeti egyetemnek.

5. Összegzés

A háborút követő újjáépítés, tanügyi átszervezés rendkívül mozgalmas időszaka volt Kecskemét oktatásügyének. A korszakot jellemző változások, ahogy a korszakban illették: "demokratikus reformok" kapcsán leginkább azok visszásságait szokás megemlíteni: az államosítási törekvéseket, az osztályelméleti szempontú kommunista ideológia erőszakos térhódítását, a régi keretek szétverését, a koncepciók eljárásokat. Mindezek mellett azért akadt néhány pozitív kezdeményezés is az iskolapolitika területén. Ilyen előremutató és ígéretes kísérlet volt Kecskeméten egy új iskolatípus meghonosításának ötlete, melynél ideillőbb oktatási formát kitalálni sem lehetett. A középszintű kertészeti szakképzés szervesen ízesült volna Kecskemét gazdasági gyökereihez és társadalmi igényeihez. Emellett beilleszthető lett volna a már kialakult iskolarendszer keretei közé és léptékében is alkalmasnak látszott feladatának ellátására, arra, hogy a parasztfiáknak, gazdák gyermekeinek korszerű szakismereteket közvetítsen, megadva a felsőbb fokú tanulmányok folytatására is a lehetőséget.

Az iskolateremtés kezdeményezésében Mészöly Gyulának elvitathatatlan érdemei voltak. Ugyanakkor bizonyosra vehető a szakminisztérium jó szándékú elgondolása is, mellyel nem csak Kecskemét, de széles régiójának agrárgazdálkodását is modernizálni kívánta, a kisebb-nagyobb gazdaságok számára szakképzett és széles szakmai látókörű munkaerő kitermelésével. A kor parancsuralmi keretei között azonban a kultúr- és oktatáspolitikai teljes egészében a pártideológia

[45] 1 Prof. Dr. Lévai Péter megnyitó előadása alapján. In: Mészöly Gyula születésének 100. évfordulója tiszteletére a Katona József Megyei Könyvtárban rendezett emlékülés előadásai. Forrás: www.bacstudastar.hu/documents/10157/26402c0e-f6d3-409d-aa3b-8740cdad6fac (Letöltés dátuma: 2017. június 27.)

szolgálója volt. Így a politikai széljárás fordulása 1948-ban nem csak a Parasztfőiskolát söpörte el, a kertészeti képzés sorsát is megpecsételte. A mezőgazdaságban a magántulajdoni alapokról a teljes kollektivizálásra való átváltáshoz, a kisparaszti gazdálkodás helyett a kolhoztermelésre való áttéréshez már más típusú képzési formákra volt szükség. A kudarc ellenére meg kell jegyezni, hogy bár az önálló kertészeti iskola megalapítása Kecskeméten ekkor még nem járt kézzelfogható eredménnyel, mégsem volt haszon nélküli a sok erőfeszítés, mivel tapasztalati alapul, szellemi bázisként szolgálta a kertészeti szakképzés eztán elkövetkező beteljesülését.